

TONSÄTTAREN

Nr 2 | 2011 FÖRENINGEN SVENSKA TONSÄTTARE

Musikverket tar form

Jösses, jämställdhet...

Tebogo till Kulturrådet

Kultur+företag=sant?

En ny vår?

Anna Hedelius
redaktör

DAG VAR JAG MED och skapade ett uruppförande. Mitt bidrag bestod i att slå med en tesked mot en kaffekopp vartefter ett tjugotal journalistkolleger i tur och ordning hyschade ljudligt, prasslade med papper, harklade sig pregnant, studsade sina pennor och var avsiktligt tysta. Lena Willemark improviserade därtill. Det hela var över på 73 sekunder och den förberedande skapandeprocessen var, i alla fall för egen räkning, ringa.

Denna lilla happening iscensattes då Stockholms nygamla musikarena – Musikaliska (fd Nybrokajen 11) – bjöd på pressfrukost för att presentera sitt allra första säsongsprogram. Om uruppförandets dirigent, tillika tonsättaren och Musikaliskas vd Fredrik Österling, med detta vill påstå att det går att komponera konstmusik på en kafferast... förlåt pressfrukost, låter jag vara osagt. Däremot får jag klart för mig att Musikaliska vill vara ett lättillgängligt hus, där alla (inklusive mer eller mindre musikaliska journalister) ska känna sig både välkomnade och delaktiga i mötet med musik. Inget tempel alltså, utan en mötesplats med bistroutsikt över Nybrokajen.

MUSIKALISKA ÄR NUMERA Blåsarsymfonikernas och Länsmusikens hus. Blåsarsymfonikerna, som förra året satsade på en helt jämställd säsong under parollen *Skippa helskägg*, har även den kommande säsongen försökt att behålla genusglasögonen på. Det tyder på en förtroendeingivande trend. **FST** styrde för flera år ut sig i samma

sorts bågar genom att sjösätta projektet *Genus* och komposition, som vi skriver om på sid 14–16.

MAN BEHÖVER INTE DIREKT vara meteorolog för att konstatera att de stormar som härjade i Musik-Sverige under hösten bedarrade betydligt lagom till våren. Då visade det sig nämligen att Statens musikverk trots allt verkar få den konstnärliga kostym som så hett har efterlängtats. Tillsammans med Martin Q Larsson har jag tagit tempen på generaldirektör Stina Westerberg och konstnärliga råds-ledamoten Paula af Malmborg Ward på sid 4–8.

Att tonsättaren Tebogo Monnakgotla har blivit ledamot i Kulturrådets styrelse väcker hopp om statlig förstärkning för den nutida musiken (sid 12–13). Hur det blir med förstärken i äktenskapet mellan kultur och företag är upp till Rådet för kulturella och kreativa näringar att analysera (sid 14–16)

På Tonsättaren hoppas vi i alla fall på evig lycka för samtliga ovanstående! Glad sommar!

P.s. Den som önskar ta del av den samlade journalistkårens musikaliska uruppförande kan nu börja buda på den unika cd, som jag annars tänker bevara i min låsta byrålåda. ■

Anna Hedelius
redaktör

TONSÄTTAREN

fst
FÖRENINGEN SVENSKA TONSÄTTARE

Tidningen Tonsättaren ges ut av Föreningen Svenska Tonsättare och kommer ut med fyra nummer per år. Tidskriften är gratis. Vill du börja prenumerera, sluta prenumerera eller annonsera, vänd dig till nedanstående adress och telefon eller till kansli@fst.se. Lyssna till ny musik på www.composersradio.com • adress: FST, Box 273 27, 102 54 STOCKHOLM • telefon: 08-783 95 90 • fax: 08-783 95 40 • hemsida: www.fst.se • ansvarig utgivare: Martin Q Larsson • martinq@fst.se • redaktör: Anna Hedelius • tonsattaren@fst.se • formgivning: Adam Herlitz • omslagsfoto: Anna Hedelius • tryck: Grafiska Punkten • 0470-700 700 • ISSN 2000-7485

Martin Q Larsson
ordförande

Hobby som Yrke

MITT DAGLIGA VÄRV som tonsättare hör jag stundom kommentarer som: »Lyckliga du som får arbeta med din hobby« och »Vad roligt det måste vara att få arbeta med musik.« Ofta tror jag att alla människor vill ha vårt yrke. (Å andra sidan vet jag att ingen vill ha vår lön.)

Det stora flertalet av de cirka 30 000 personer som definierar sig själva som professionella konstnärer har högskoleutbildning om mer än fem år, det vill säga i klass med till exempel läkare, ingenjörer eller forskare. Och en kirurg går i allmänhet inte en lång och arbetsam utbildning enbart för att i slutändan kunna få ett välbetalt jobb. Han eller hon har oftast en passion, ett kall att hjälpa och bota människor. Inom det gebit man är satt att förvalta och utveckla.

Om man skulle vända på steken; vad behöver samhället, vad är samhället berett att lägga pengar på? Förutom företeelser som sjukvård, utbildning och infrastruktur finns det ju en rungande samsyn om Kulturen. Oavsett om man förfäktar att kultur är samhällets yttersta mål eller att kultur är den olja som får samhället att fungera – eller både och! – är en absolut majoritet av icke blott västerlandets, utan hela världens befolkning av åsikten att har man väl fått säkerheten och födan tillgodosedd, är det Konsten man är ute efter. På ett eller annat sätt.

OCH DET SATSAS PÅ KONSTEN! Problemet är bara att det satsas till en överväldigande del på vad som kan upplevas som Ett Riktigt Jobb; att sitta på kontor, fylla i och sedan flytta på papper, att i tid och otid avhålla möten. Samt infrastruktur för att underlätta dessa aktiviteter. Det satsas däremot sällan på att skapa själva konsten, möjligen ställvis på att utföra den. Enligt lika osynliga som självklara lagar skall vissa yrkeskategorier alltid vara fast anställda, medan andra lika självklart alltid skall vara frilansande.

MAN KAN FRÅN OFFENTLIGT håll tänka sig att stödja själva kedjan av idé-utarbetande-genomförande-distribution-publikontakt, men räknar kallt med att merparten av arbetet betalas på annat sätt. I de allra flesta fall genom att medverkande konstnärer i varierande omfattning själva sponsrar projektet med tid och engagemang. Om kultursponsring skulle bli avdragsgill i Sverige skulle så gott som alla kulturarbetare kunna dra ner sina taxerade inkomster till noll.

»Men ni får ju arbeta med er hobby!« hör man då uppfordrande. Får man ha en hobby som yrke? (Får man ha ett yrke som hobby?) Hur många lägger ner 7 års högskoleutbildning på en hobby? Är det faktum att man gillar sitt yrke nog argument för att det inte ska betalas?

Inom genusvetenskapen talar man ofta om ett normkritiskt perspektiv; att vissa sanningar upplevs som så självklara att de inte brukar ifrågasättas (till exempel att kvinnor ska tjäna mindre än män). Först när man uppmärksammar »självklara« normer kan beteendet förändras. Kanske är det dags för fast anställda tonsättare? Kanske är det dags för fler frilansande kulturadministratörer? Kanske kan en hobby trots allt vara ett yrke, i betydelsen Något man kan försörja sig på? ■

Martin Q Larsson
ordförande

JÄRNÅKERSTIPENDIET 2011

Stiftelsen Saltö utlyser återigen Järnåkerstipendiet om 100 000 kr till en tonsättare som skrivit ett betydande kammarmusikverk de senaste tio åren. Läs alla detaljer på någon av följande hemsidor:

www.fst.se eller www.musakad.se

En ny kulturmyndighet har sett dagens ljus. Tonsättaren har mött generaldirektör Stina Westerberg, Paula af Malmborg Ward och FST:s ordförande Martin Q Larsson i ett samtal om Statens musikverk.

Myndighet med konstnärliga visioner

TEXT & FOTO • ANNA HEDELIUS

HÖSTEN 2010 VAR EN orolig tid i det fria Musik-Sverige. Musiker och tonsättare sjöng unisont i klagokör: hur skulle en kulturavsmyn-

dighet kunna stödja den samtida musikscenen? Diskussionsvägarna gick höga i tidningar och på Facebook. I Tonsättaren 4. 2010 kallade Martin Q Larsson Statens musiksamlingars förslag till förordning för »En dikeskörning.« och oroade sig för den nya myndighetens konstnärliga kompetens.

I maj 2011 sitter samme Larsson vid ett konferensbord på Konserthuset i Stockholm i sällskap med två viktiga kuggar i det nya myndighetsmaskineri som stavas Statens musikverk och Plattformen för musik. Generaldirektör Stina Westerberg har ett förflutet som flöjtist och Paula af Malmborg Ward, nybliven ledamot i Musikverkets konstnärliga råd, är tonsättare

(och styrelsemedlem i FST). En klart konstnärligt förankrad duo således!

ANNA: Var höstens oro obefogad?

MARTIN: Nej, verkligen inte. Det vi slogs för i höstas var att regeringen skulle få genomföra det de hade tänkt

göra (utifrån förslagen i utredningen *I samspel med musiklivet*, reds anm). Det var ett hyfsat regeringsdirektiv, en jättebra utredning och ett hyfsat regeringsbeslut. Själva dikeskörningen var implementeringen. Stinas företrädare i den förra myndigheten (Kent Wiberg, som var chef för Statens musiksamlingar, reds anm) tyckte inte att utredningen var så bra utan ville göra något helt annat. Det var då hela det fria musiklivet stod upp som en person och enades på ett sätt som man bara kan göra om man har en gemensam fiende. Genom intensiv lobbying lyckades vi få till stånd en ändring av beslutet.

STINA: Jag tycker att Martins bild stämmer. Det där med gemensam fiende är intressant, för det som har skett under de senaste två åren är en oerhörd samling inom musiklivet. Man har lagt olikheterna åt sidan och pratat om kärnfrågorna, det vill säga upphovsrätt, hur vi organiserar oss, det

Tid: 4 maj 8.30–10.00

Plats: Konserthuset, Stockholm

Medverkande: **Stina Westerberg**, generaldirektör Statens musikverk, **Paula af Malmberg Ward**, tonsättare, ledamot i Statens musikverks konstnärliga råd, styrelsemedlem i FST **Martin Q Larsson**, tonsättare, ordförande i FST **Anna Hedelius**, samtalsledare och fotograf

konstnärliga perspektivet och det fria musiklivets behov. Olika rörelser har startat ur det.

MARTIN: Precis som i revolutionerna i Nordafrika var Facebook en viktig kanal. Där startades en livaktig debatt, inte minst för att en vältalig företrädare för andra sidan dök upp. Det som kan vara bra med debatter är att man, när man argumenterar för en sak, förstår vad man egentligen menar.

STINA: När den slutgiltiga förordningen för den nya myndigheten kom i december blev det plötsligt lugnt, för där står det om det professionella fria musiklivet och om förnyelse; man lyfter där att det är konstnärliga frågor det handlar om.

MARTIN: I den nya förordningen finns det som musiklivet jobbat för under hösten. Låt oss nu bara försöka behålla enigheten trots att fienden har försvunnit.

STINA: När myndigheten nu är på plats kommer oenigheten till viss del tillbaka eftersom behoven är så stora och alla tycker någonting om vad Musikverkets pengar ska gå till. Alla vill framhålla sina behov.

” Hela det fria musiklivet stod upp som en person.”

MARTIN Q LARSSON

PAULA: Nu är det vi som är motparten.

STINA: Ja, eller kassan eller banken. Det gör att alla vill profilera sig själva i relation till musikplattformen och det konstnärliga rådet. Det behöver inte betyda att det är en konflikt, men det finns ett antal särintressen och olika profiler.

PAULA: Jag känner som Martin – hoppas att enigheten består. Direkt när jag berättar för folk att jag är med i det konstnärliga rådet hårdnar ansiktsdragen hos den jag pratar med. Det är förstås för att jag sitter i en maktposition. Därför är det spännande att lyfta blicken. Jag ser musiken som samhällsbyggare och ska verkligen försöka föra med mig den stora blicken i det här arbetet.

STINA: Det konstnärliga rådet

Generaldirektör
Stina Westerberg

kommer att ha en avgörande betydelse för hur musikplattformen kommer att bli profilerad och hur den kommer att etableras i musiklivet som en bidragsmyndighet, men också som en initiativtagare till viktiga projekt. Rådet kommer att ha betydelse både för arbetsmetodiken, för de konstnärliga val vi gör, för inriktningen och den respekt vi får. Det tar lång tid att bygga upp en myndighet. Musikverket måste skapa ett förtroende precis som Kulturrådet och Konstnärsnämnden har gjort under lång tid. Det är ett stort arbete att hitta strukturer, avgränsningar gentemot Kulturrådet, Konstnärsnämnden och Kulturbryggan, liksom dialoger med musiklivet.

ANNA: Rådet har alltså en högst aktiv och igångsättande roll?

STINA: Ja, vårt uppdrag är inte bara att vara en aktör som tar emot ansökningar utan också själv initiera angelägna projekt i samverkan med musiklivet. Rådets första beslut kommer att handla om att lägga fast

vilka prioriteringar vi ska ha för 2011. Vilken inriktning ska vi ha för de 10 miljoner vi ska dela ut i år? Hur ska det sedan se ut 2012 då vi delar ut 25 miljoner? Ska vi ägna oss åt långa projekt, som sträcker sig över flera år, eller ska ansökningarna vara för ett år i taget? Före 1 oktober ska vi ha en färdig strategi för hur vi ska arbeta med barn och ungdomar. Vi ska också arbeta för att hitta en definition på vad konstnärligt nyskapande är. Är det experimentellt, innovativa arbetsformer, helt ny musik som ingen någonsin har hört eller möten mellan konstarter?

MARTIN: Min vision om hur det ska vara är att jag som enskild musikupphovsman ska kunna komma med en bra idé och, om rådet tycker att den är bra, få hjälp att komma igång. Tidigare har jag varit tvungen att skapa min egen struktur, budget och målgruppsanalys, fast jag egentligen inte har kompetens för det. Jag ser nu en

” För mig är musik demokrati.”

STINA WESTERBERG

möjlighet att låta folk göra det de är bäst på. Den som är bra på att komponera musik kanske inte också behöver vara bra på att göra budgetar?

STINA: Riktigt så tror jag inte att det kommer att fungera. Det måste finnas någon bärighet i en ansökan. Våra koordinatörer ska kunna stötta i processen och vara professionella rådgivande bollplank, men inte projektledare. Koordinatorerna ska också kunna samordna projekt – kanske har Kalle i Västra Götaland en idé som liknar din; då kanske projektet kan bli större.

För mig är musik demokrati. Om vi har ett fritt musikliv så har vi demo-

krati i vårt land. Jag tror att det är bra att det kommer musiker till plattformen och säger »Här är min idé. Bedöm den och ge den lite kräm så att den kan bli verklighet« i stället för att det, som tidigare på Rikskonserter, sitter producenter och har ansvar för ett konstnärligt urval. På Musikverket har vi nu ett konstnärligt råd som är spridda geografiskt, kunskaps- och genremässigt, vilket borgar för att det inte ska bli enkelspåriga konstnärliga beslut baserade på personliga relationer.

PAULA: I våra kompisars öron skiljer sig det som du berättar nu kanske inte så mycket från det tidigare. Därför måste vi vara så konkreta att man bara på några meningar förstår att det blir skillnad. Det måste finnas en sorts känsla i budskapet, som inte signalerar det statliga öket, ytterligare en myndighet. Just tydligheten gentemot alla som ska söka är enormt viktig för mig. Att lyfta blickarna och fråga oss – vad betyder musiken och varför? Och när vi pratar om musik som samhällsbyggare, demokratiseringsprocess – vad menar vi?

MARTIN: De första tre åren kommer att vara prejudicerande. Det är positivt att ni inte redan vet hur ni ska göra, att ni kommer underfund med det under vägen.

FST:s ordförande
Martin G Larsson

STINA: Vi ska lägga ned mycket arbete på tolkningen av förordningen, dra upp riktlinjerna för vad som är konstnärlig kvalitet och förnyelse, så

” Jag ser musiken som samhällsbyggare...”

PAULA AF MALMBORG WARD

att arbetet förhoppningsvis blir mer strukturerat. Musiklivet har både behov och idéer, men vi måste vara klara över vad som är det nya. Jag tror också att det är viktigt att så fort som möjligt få ut de här 10 miljonerna.

MARTIN: Jag föreställer mig att det redan finns en ganska lång kö...

STINA: Det finns det, men samtidigt inte. Ganska många avvaktar; många vet att vi inte är riktigt i gång ännu. Men man kan redan nu maila in idéer. Söka kan både enskilda och juridiska personer göra, liksom institutioner, det fria musiklivet och enskilda näringsidkare.

MARTIN: Ska ni ge mycket pengar till få projekt eller lite pengar till många?

STINA: Det är något som det konstnärliga rådet ska komma fram till.

PAULA: En önskan är att man skickar in löpande ansökningar och att vi tar beslut kanske tre gånger om året.

MARTIN: Ärendehanteringshastigheten är viktig. Framtidens kultur var bra på många sätt, men det tog 1,5 år från ansökan till svar.

PAULA: Det är ofta så att man får en

idé och så finns det omständigheter som gör att man måste få ett ja eller nej ganska snabbt. Om det går för lång tid svalnar idén. Önskescenariot vore därför en lätttrölig pott.

STINA: Den avvägningen kan det konstnärliga rådet göra – genom att till exempel dela upp i en »hopp- och lekkassa« vid sidan av långa, stora projekt, utvecklingsprojekt och internationellt stöd.

MARTIN: Det vore också bra med respons. Ofta när man söker pengar vet man inte varför man får nej. Kanske en kryssruta – »Du hade skrivit en bra ansökan, men det fanns andra som var bättre...«

Paula af Malmberg Ward,
ledamot i konstnärliga rådet

STINA: En annan sak jag ofta får höra är att vi i Sverige är så dåliga på att söka EU-pengar. EU-projekt är hur krångliga som helst och vårt kulturliv är nästan totalt bakbundet av rikets budgetordning. Vi kan inte gå in i femåriga EU-projekt, eftersom vi inte kan garantera vår finansiering. Kanske kan Musikverket där vara en rådgivande part för musiklivet med en speciell kompetens i EU-frågor.

MARTIN: Något många undrar är om musikplattformen ska ha en chef och vem det i så fall ska bli.

STINA: Det första som ska rekryteras är en plattformschef. Jag kommer också att rekrytera en internationell →

samordnare inom kort. Därefter de följande sex personer som ska arbeta som koordinatörer.

MARTIN: Vilken erfarenhet ska chefen ha?

STINA: Helst erfarenhet från det fria musiklivet, gärna konstnärlig, men också administrativ. Gärna erfarenhet från andra investerings- eller finansieringsinstitutioner, som Konstnärsnämnden eller Kulturrådet.

” Ledamöterna i det konstnärliga rådet ska vara omutbara; de ska kunna luta sig mot en struktur som håller.”

STINA WESTERBERG

MARTIN: Det där är förstås en potentiell krutdurk. Blir det fel person kan det bli ännu en känslostorm.

ANNA: Kommer samtliga anställda att vara människor med konstnärlig bakgrund?

STINA: Vi ska titta på det. Det finns eminenta kulturadministratörer som inte har egen konstnärlig bakgrund. Men de måste ha erfarenhet av musiklivet. Det är svårt för någon som kommer direkt från Arla att förstå behoven.

ANNA: Många är oroliga för att det ska bli för mycket byråkrati.

STINA: Ja, men man måste ha byråkrati. Jag har tidigare själv gjort mycket ansökningar och om jag hade känt att det fanns minsta risk för att min kollega, som fick två miljoner, var favoriserad av någon tjänsteman på Kulturrådet skulle jag få punk. Vi

måste ha struktur och ett rättssäkert, transparent system, som följer regelverket. De projekt som får finansiering ska kunna redovisa att de har nått sina mål och inte använt pengarna till att gå på Riche. Jag måste svara upp mot mina uppdragsgivare och visa att jag inte har skott mig själv. Ledamöterna i det konstnärliga rådet ska vara omutbara; de ska kunna luta sig mot en struktur som håller. Formen skapar en trygghet för dem som kommer och vänder sig till oss.

MARTIN: Rotationen är viktig. Ledamöterna i rådet kommer att bytas ut så småningom. Ett problem med Rikskonserterna var att de som bestämde där satt för evig tid.

Har ni förgreningar mot till exempel Tillväxtverket? (myndighet under näringsdepartementet, arbetar för att skapa fler och växande företag, reds anm).

STINA: Inte ännu, men det kommer kanske att bli. För mig personligen är det viktigt att vi pratar om konstnärligt nyskapande i första hand. Men det är en självklarhet att man samarbetar med alla som befinner sig i samma härad. Inte minst är det viktigt att hålla sig nära de organisationerna för att förklara musikens villkor. Vad är de kreativa näringarna? Vad är förutsättningen för ett växande samhälle? Jo, det är att man har verksamma konstnärer som problematiserar vår samtid och jobbar med nya innovationer.

MARTIN: Jag säger ordet regionalisering. Hur förhåller ni er till det?

STINA: Det är en jättespännande process som pågår. Man pratar om koordinering, samverkan, regional spridning. När aktörerna blir fler gäller det verkligen att ha närkontakt med Sverige och hitta de forum där organisationerna möts. En del av vårt uppdrag handlar om att knyta ihop, koordinera,

skapa nätverk och samordna.

ANNA: Det låter som om det konstnärliga rådet får en avgörande roll. Hur ska du, Paula, ha tid med detta?

PAULA: På Stina låter det nu som om vi ska arbeta heltid. Men det går ju inte; jag har beställningar och mitt uppdrag i FST. Jag hoppas att vi kan hitta en bra rutin. Bra framförhållning är ett ledord, så jag känner ingen större panik. Uppdragets ansvar är en större utmaning. Men när vi formerar gruppen och hör allas erfarenhet och input hittar vi nog verktygen för att strukturera och jobba.

STINA: Det kan låta som ett otroligt stort jobb, men vi har ju en stab som arbetar med att ta fram strukturer. Rådet ska snarare kvalitetssäkra de strukturerna och ta kreativ ställning till ansökningar och andra förslag som staben ger. Vad gäller ansökningar ska vi ha ett system som gör att rådet kan titta, lyssna och bedöma hemma på kammaren; skriva kommentarer och chatta kring det. Sedan har vi gemensamma möten där vi stämmer av. ■

Konstnärligt råd för Statens musikverk

Sofia Jernberg, musiker
Alfons Karabuda, kompositör
Anna Lindal, professor
Paula af Malmborg Ward, tonsättare
Eva Saether, docent
Gustaf Sjökvist, professor
Lennart Strömbäck, projektledare
Stefan Östersjö, musiker

Samtliga ledamöter är valda på en treårsperiod. Stina Westerberg är rådets ordförande.

En man. Död och begravnen. Så föreställer sig många kompositören. Men slutrapporten av ett jämställdhetsprojekt initierat av FST visar att bilden av det manliga tonsättargeniet håller på att både blekna och breddas.

Att bädda för jämställdhet

TEXT • LISA BODA/MAINA ARVAS
ILLUSTRATION • ADAM HERLITZ

HUR SER DET UT MED JÄMSTÄLLDHETEN i den svenska tonsättarbranschen? Om man skrapar lite lätt på ytan ser man bilder som att få kvinnliga kompositörer är ihågkomna av eftervärlden, att bland dem som söker sig till musikhögskolornas kompositionsutbildningar har andelen kvinnor länge legat på drygt 12 procent, och att 85 procent av Föreningen Svenska Tonsättares medlemmar är män.

Men skrapar man bara lite ytterligare tonar snart andra bilder fram, bilder som visar viljan att göra något åt dessa missförhållanden – strävan efter jämställdhet i Tonsättar-Sverige sjuder och ljuder i en uppsjö projekt.

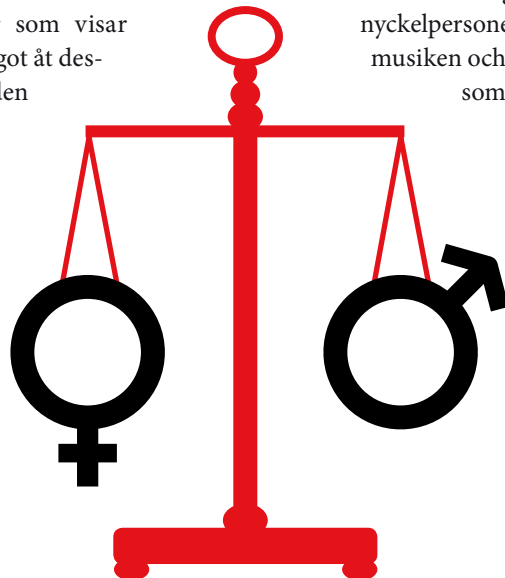
Föreningen Svenska Tonsättare påbörjade redan 2007 ett förändringsprojekt under namnet

Genus och komposition. I slutrapporten från januari i år framgår att projektets fokus snabbt flyttades från de redan etablerade tonsättarna till musikhögskolorna och de mekanismer som gör att kompositionsutbildningarna år efter år har så låg andel kvinnliga sökande.

Höjd medvetenhet

Jämställdhetskonsulten Eva R Andersson, som utfört rapporten, fann gott om vilja att förändra den sneda könsfördelningen både bland nyckelpersoner inom konstmusiken och på de högskolor som deltagit i Genus

och komposition: Kungliga Musikhögskolan i Stockholm, Högskolan för scen och musik i Göteborg och Musikhögskolan i Malmö. Många som deltog i →

projektet, skriver Andersson, uttryckte att »det handlar om överlevnad för konstmusiken«.

Hur ser då högskolorna själva på projektet?

– Det har varit värdefullt att kompositionsutbildningarna träffats och kunnat jämföra hur problembilden ser ut, säger Anders Hultqvist, tonsättare och ledare för kompositionsutbildningen på Högskolan för scen och musik i Göteborg.

På HSM i Göteborg arbetade man

skolorna som hållit på med ljudkonst men nu kommer ämnet in alltmer på musikområdet. Eftersom fördelningen ser bättre ut på konstområdet breddas de sökande automatiskt, förklarar han.

På Kungliga Musikhögskolan i Stockholm har andelen antagna kvinnor till västerländsk konstmusik på kandidatnivå legat på runt 20 till 25 procent de senaste åren. Men på den högre masternivån är det just nu enbart män. Ett rejält trendbrott ligger i sin linda på inriktningarna Film samt

genom att anställa fler kvinnor och bjuda in gästföreläsare – kvarstår ett fundamentalt problem: det är för få tjejer som söker.

– Vi kan som högskola jobba kreativt mot förutbildningarna på kulturskolor och gymnasier. Men vi kan inte uppfinna tjejer som ska söka till oss, säger Rolf Martinsson, tonsättare och professor i musikteori och komposition vid Musikhögskolan i Malmö.

Få kvinnliga sökande

På MHM har det under två år inte tagits in några tjejer överhuvudtaget. Det beror, enligt Rolf Martinsson, på oturliga sjukdomsbortfall, men också på just urvalsbristen. Av de mellan 60 och 80 som årligen söker till kompositionsutbildningarna är inte mer än fyra till fem tjejer. Tillsammans slås alla om ynka sex platser.

Rolf Martinsson har dessutom märkt att fler kvinnliga än manliga sökande saknar de nödvändiga förkunskaper, som krävs för att tillgodogöra sig Musikhögskolan i Malmös traditionellt inriktade kompositionsutbildning.

– De tjejer som kommer är precis lika begåvade som killarna men de har inte kommit lika långt. De kanske har skrivit låtar själva med gitarr medan andra som söker redan kan visa orkesterverk och körstycken. Det handlar om ett par års förutbildning för att nå samma nivå, säger Martins-

”Kvast har gått på de högsta cheferna och programråden, nu försöker vi gå på det växande släktet.”

KARIN REHNQVIST
PROFESSOR I KOMPOSITION, KMH

FOTO: MERCEDES GOMEZ

visserligen redan med jämställdhetsfrågor i den från scenkonsthåll initierade utredningen *Att gestalta kön*, som även knoppat av sig i en pågående motsvarighet för musikområdet.

Hultqvist är övertygad om att alla workshops, enkäter och föreläsningar har bidragit till att höja medvetandet om vikten av jämställdhet rejält.

Fler sökande tjejer

En konkret åtgärd som kommit ur diskussionerna är att man i Göteborg gjort om kompositionsprogrammets kandidatutbildning. Till hösten har den fått tre inriktningar: Instrumental, Elektronisk och Ljudkonst.

– Man kan se på ansökningarna redan till första omgången att det är fler tjejer som ansöker, plötsligt är det upp till 25–30 procent, berättar Anders Hultqvist.

Det är framför allt ljudkonstinriktningen som lockar tjejerna.

– Tidigare har det varit konsthög-

Intermedia som endast erbjudits i två respektive ett år – på masternivå ligger andelen kvinnliga studenter på 75 till 100 procent.

Kvinnliga lärare efterlyses

Tonsättaren Karin Rehnqvist är professor i komposition på KMH. Hon är också initiativtagare till Kvast, Kvinnlig anhopning av svenska tonsättare. När det gäller sökande till de olika utbildningarna har hon funderat mycket över vad som ligger i invanda strukturer.

– Är det så här för att det är svårt att ta sig in i redan etablerade strukturer? Konstmusik och elektroakustik är ju traditionellt mansdominerade fält.

Karin Rehnqvist poängterar hur viktigt det är att få in fler kvinnliga lärare och professorer på de mansdominerade institutionerna.

Men även om högskolorna lyckas bredda utbildningarna – genom att öka medvetenheten i lärarkollegiet,

”De tjejer som kommer är precis lika begåvade som killarna men de har inte kommit lika långt.”

ROLF MARTINSSON
PROFESSOR I MUSIKTEORI
OCH KOMPOSITION, MHM

son, som är noga med att skriva enskilda omdömen och rekommendationer där han tipsar om hur elever som inte kom in kan fylla i luckorna.

Genussatsning för unga

En av de viktigaste slutsatser som Genus och komposition-projektet lett till är att arbetet även måste riktas längre ner i åldrarna. Föreningen Svenska Tonsättare driver därför frågorna vidare i ett jämställdhetsprojekt riktat mot kulturskolorna. Ungdomsstyrelsen har beviljat ytterligare medel till föreningen för att satsa på komponerande i ett par kulturskolor, med tanken att fånga könsföreställningar som kanske skapas redan hos unga musikentusiaster. Aktiviteter är redan i gång på kulturskolorna i Malmö och Växjö.

– Det är intressant att diskutera hur flickor respektive pojkar bemöts och uppmuntras i undervisningen, säger tonsättaren Hans Parment som är lärare i ljud och bild på Kulturskolan i Växjö.

Han tycker sig ha märkt att flickorna börjar göra musik med liv och lust men att många faller bort i samband med att de börjar sjuan eller gymnasiet.

– Kanske beror det på att en större procent av tjejerna har en tendens att vara rekorderliga i skolan. De sätter andra aktiviteter åt sidan. »Sluta inte« brukar jag säga, du får ha kvar din plats på sparlåga.

Hoppfull framtid

En annan metod som samtliga högskolor arbetar med är att låta tonsättarelever från musikhögskolorna besöka och inspirera eleverna på gymnasier och kulturskolor. Även Kvast har sökt pengar för att nå yngre aspirerande tonsättare genom att jobba med tjejer och kompositionsverkstäder.

– Kvast har gått på de högsta cheferna och programråden, nu försöker vi gå på det växande släktet i

**YLVA Q ARKVIK | CATHARINA BACKMAN
| CARIN BARTOSCH EDSTRÖM | VICTORIA
BORISOVA-OLLAS | BRITTA BYSTRÖM |
MALIN BÅNG | ANNA CEDERBERG-ORRE
TEG | ULRIKA EMANUELSSON | ANNA
ERIKSSON | KRISTINA FORSMAN | CECIL
FRANKE | ERIKA FÖRARE | GABRIELLA
GULLIN | MARGARETA HALLIN | HANNA
HARTMAN | KIM HEDÅS | ANN HELLING |
JENNY HETTNE | MADELEINE ISAKSSON
| KERSTIN JEPPSSON | WEIWEI JIN | LEI
FENG JOHANSSON | MOLLY HEATHER KI
| ANNA-LENA LAURIN-BERGCRAANTZ |
KATARINA LEYMAN | IDA LUNDÉN | MAR
LÖFBERG | PAULA AF MALMBORG WARD
| TEBOGO MONNAKGOTLA | LISE-LOTTE
NORELIUS | FARANGIS NURULLA-KHOJA
YLVA NYBERG BENTANCOR | ANNE PAJU
NEN | CATHARINA PALMÉR | KARIN REH
QVIST | ANN ROSÉN | IRÉNE SAHLIN | MA
SAMUELSSON | EVA SIDÉN | YLVA SKOG
PAULINA SUNDIN | CAMILLA SÖDERBER
MIRJAM TALLY | ANDREA TARRODI | LEI
TIAN | LISA ULLÉN | INGER WIKSTRÖM**

KVINNLIGA MEDLEMMAR I FST 2011

stället, säger Karin Rehnqvist.

Trots deppframkallande bakslag har hon, liksom de andra jämställdhetskamparna Tonsättaren pratat med, märkt att medvetenheten kring jämställdhet har ökat enormt mycket under de senaste fem åren. Nu krävs fortsatt hårt arbete – och en stor dos tålmod.

– Man får inte förstöra det långsik-

tiga bygget med att genomföra revolution för att det inte kom in några tjejer i år heller, säger Rolf Martinsson på Musikhögskolan i Malmö. Inom en femårsperiod tror jag att det kan vara mycket bättre. Och om tio år hoppas jag att det är riktigt bra. ■

Först tveksam, sedan glad. Tebogo Monnakgotla inser att det finns vissa fördelar med att sitta i Kulturrådet. Som att bli bjuden på fest till exempel.

En av nio

TEXT & FOTO • ANNA HEDELIUS

NÄR **TEBOGO MONNAKGOTLA** blev upprörd av Regeringskansliet var hon skeptisk.

– Jag trodde de ville att jag skulle vara med i någon referensgrupp och tänkte att jag då skulle bli diskvalificerad från att själv få bidrag...

När hon förstod att det var ledamot i Kulturrådets styrelse hon ombads bli insåg hon snart att det som erbjöds var en unik chans att påverka inte bara tonsättares villkor utan kulturpolitiken i stort. Hon tackade förstas ja.

När vi träffas i ett väl tilltaget konferensrum på Musikerförbundet

har hon bara deltagit vid ett första styrelsemöte samt ett två dagars internt, men hon ser redan positivt på möjligheterna att vara med och utforma den svenska kulturpolitiken.

– Min känsla är att det finns ett stort utrymme att sätta sin egen prägel på arbetet, eftersom direktiven från regeringshåll inte är så specifika.

Som en av få utövande konstnärer i styrelsen är hjärtefrågan framför andra att måna om försörjningsmöjligheterna för konstutövare i olika branscher.

– Det är viktigt att konstnärer får

samma förutsättningar som folk med vanliga yrken till sjukpenning, föräldraledighet och annat som tillhör vuxenvärlden. Nu lever många som eviga studenter.

Det fattiga geniet?

Att främja konstnärerna ser Tebogo Monnakgotla som det mest effektiva sättet att främja också konsten.

– Det är klart, den som verkligen tror att den bästa konsten görs av folk som lever på vatten och bröd ser det säkert som en poäng att låta det vara som det är, men jag tror inte på den

myten. Om man som tonsättare blir erbjuden ett jobb man inte har råd att ta, eller om man tvingas fundera över hur man ska försörja sig medan man skriver stycket – då blir det inte bra musik.

Självt har hon försörjt sig som tonsättare de senaste fyra åren med uppehåll för ett par föräldraledigheter. Just nu arbetar hon med ett orkesterverk för Uppsala kammarorkester och arbetsvardagen tillbringar hon bakom en dörr i en av Musikerförbundets korridorer, i ett enkelt kontorsrum utrustat med skrivbord, keyboard och dator. Den högsta månadslön hon någonsin fått för en komposition är knappt 20 000 kr.

– Det är inte särskilt mycket pengar, men ändå är det en uppförhandling med 70 % utifrån de minimivåer som finns i vårt avtal.

Sopar mattan för kvinnorna

Det var när Tebogo Monnakgotla gick cellolärlinjen på Musikhögskolan i Piteå som hon började läsa komposition som biämne för Jan Sandström och fick blodad tand. Hon fortsatte till Musikhögskolans kompositionslinje i Stockholm. Ganska snart kom hon att engagera sig i kulturpolitiska frågor. I dag sitter hon i styrelsen för Folkoperan och Kvast.

– I Kvast kommer vi att arbeta lite mindre nu. Det viktigaste för oss var att föra upp frågan om kvinnliga tonsättare på agendan, inte att driva den hur länge som helst.

Den kvinnliga anhopningen av svenska tonsättare har fått mycket positiv uppmärksamhet sedan starten 2008, men också stött på kritik.

– Mycket har med missuppfattningar att göra. En del tror att vi vill arbeta för att det ska vara 50 % kvinnliga tonsättare på orkestrarnas

” Den som verkligen tror att den bästa konsten görs av folk som lever på vatten och bröd ser det säkert som en poäng att låta det vara som det är.”

TEBOGO MONNAKGOTLA

repertoarer. Det har vi aldrig sagt, men vi tycker att det är för lite med noll.

I Kulturrådets kriterier för bidraget till »Samverkan med tonsättare/kompositör« framgår att ansökningar som gäller samarbeten med kvinnliga tonsättare mottas positivt, då andelen ansökningar av detta slag tidigare har varit låg.

– Det är möjligt att det blir en

överrepresentation av kvinnor under några år. Så måste det nog vara för att det ska jämnas ut. Kanske upplever vissa män det negativt; privilegierade grupper kan nog göra det när de inte har privilegierna kvar.

Visionär styrelse

Åtta gånger per år under den närmaste treårsperioden kommer hon att träffa sina kolleger i Kulturrådet på styrelsemöten. Däremellan kan det bli seminarier och ett och annat besök hos kulturministern. Hon upplever att ledamöterna är engagerade människor med vilja och visioner.

– Alla verkar ha som målsättning att göra det så bra

som möjligt för kulturarbetare och kulturkonsumenter. Även om vi har mycket olika åsikter tror jag att vi vill arbeta åt samma håll.

Och som sagt – det finns också en del nöjesbetonade förmåner med en plats i Kulturrådet.

– För första gången har jag blivit bjuden på Skaps vårfest. Jag blev jätteglad, för jag gillar att gå på fest. ■

Statens kulturråd

■ har som övergripande uppdrag att förverkliga de nationella kulturpolitiska målen.

■ fördelar statligt stöd till konst och kultur, ger regeringen underlag för kulturpolitiska beslut, informerar om kulturpolitik samt arbetar med strategiska frågor.

■ leds av en styrelse som utses av regeringen.

■ Styrelsen tillsätter arbetsgrupper och referensgrupper för att

garantera sakkunskap vid bidragsfördelningen.

Nuvarande ledamöter i Kulturrådets styrelse: Kennet Johansson (generaldirektör), Tebogo Monnakgotla (tonsättare), Martin Borgs (dokumentärfilmare), Kerstin Brunnberg (journalist) Benny Fredriksson (chef Stockholms stadsteater), Karin Helander (professor i teatervetenskap), Lars Strannegård (professor i företagsekonomi), Mats Wallenius (fonddirektör), Charlotte Gyllenhammar (konstnär)

När Lena Adelson Liljeröth och Maud Olofsson skakade hand på att inrätta en Handlingsplan för kulturella och kreativa näringar 2009 var det många som var skeptiska. Skulle verkligen konsten och kapitalet kunna samarbeta? Och i så fall hur? Svaret finns kanske hos Rådet för kulturella och kreativa näringar, som tillsattes förra året.

TEXT • DITTE HAMMAR
ILLUSTRATION • ADAM HERLITZ

ultur med företagsanda

RÅDET BESTÅR AV elva personer från olika kulturområden. Musiken är representerad av FST:s ordförande Martin Q Larsson och Kungliga Operans chef Birgitta Svendén. Martin Q Larsson betonar att han är med i rådet »bara som sig själv« och inte som företrädare för FST.

– Det är bra att nästan alla ledamöter är utövande konstnärer och erfarna kreatörer, säger han. Det gör att vi inte bara sitter uppe på näringsdepartementet och bygger en massa luftslott. Vi vet vad som behövs ute på golvet.

Rådet ska inte vara en utredning i vanlig bemärkelse.

– Vi är en ganska fri fågel och det tycker jag är bra, för vi har ett stort område att flyga över, säger rådets ordförande Sven-Olof Bodenfors.

Gruppen ska redovisa sitt arbete i oktober 2012, men Sven-Olof Bodenfors hoppas komma med förslag innan dess.

– Jag är ingen vän av långbänkar, säger han.

Redan nu har rådet identifierat en rad prioriterade områden. Det första handlar om verksamhetsformer. Kulturens många småföretag skulle behöva stöd i att möta kunderna.

– Nästan alla inom de kulturella och kreativa näringarna är egenföretagare, säger Sven-Olof Bodenfors. Man kan fundera på hur flera mellanhänder skulle kunna fungera här. Musikområdet är ett föredöme. Där har man länge haft former för att hantera rättigheter och funnit former för att ta betalt, via till exempel Stim. Andra nyckelområ-

partementet just nu håller på att bygga en innovationsstrategi. Där tror hon att rådets resultat kan komma väl till pass.

– Konstnärliga och kreativa kompetenser är viktiga förutsättningar för innovation, menar hon.

Kultur höjer värdet

Utbildning är en annan viktig fråga för rådet.

– På samma sätt som konstnärliga utbildningar numera har obligatoriska

– Jag tror att nutida musik lätt kan få flera gånger så många lyssnare som nu, säger han. I framtiden kommer det kanske vara helt naturligt för ABB att anställa en tonsättare som skriver fem stycken för företaget, kanske i samarbete med Länsmusiken. När man knackar på hos ett företag idag så får man mest en förvånad min: »Jaha, hur tänkte du nu...?»

Rådet har hittills haft fyra möten och gjort en studieresa till Gotland. Särskilt besöket på fabriken Cementa i Slite gjorde starkt intryck.

– En av rådets ledamöter, Stina Lindholm, gör skulpturer i betong, berättar Anna Hag. Det ökar värdet på betongen enormt mycket. Vi frågade fabriken om de inte borde ha flera som Stina omkring sig för att förädla sin råvara?

Kulturen som kärna

Regeringens satsning har orsakat reaktioner inom kulturlivet. Konstnärliga och litterära yrkesutövarers samarbetsnämnd, KLYS, har tillsatt en egen grupp, KLYS grupp för kulturella och kreativa näringar eller »kulturativa gruppen«. Den håller sig à jour med det statliga rådets verksamhet.

– Regeringen är väldigt tydlig med att den vill se flera företag inom denna sektor. Frågan är om det blir på bekostnad av kärnverksamheten, själva kulturskapandet. Det är det vi måste bevaka, säger Stefan Moberg som representerar Teaterförbundet och Svenska Regissörsföreningen i KLYS-gruppen, och håller på med en kartläggning av vilka aktörer som berörs av regeringens handlingsplan.

Han är noga med att betona att han bara talar för sin egen del. Gruppen har inte ännu enats om något gemensamt uttalande.

– Det behöver inte vara vattentäta skott mellan kultur och företag. Men det måste handla om att konstnären får utveckla sitt konstnärskap, inte bara dekorera någonting annat. →

” Det finns för dålig mottagarkapacitet i företag och offentlig förvaltning.”

SVEN-OLOF BODENFORS

den är arbetsstrukturer, utbildning, nya juridiska rum, nya avtalsformer och affärsmodeller.

Få stora företag blir många små

Martin Q Larsson tror att det krävs ett paradigmskifte i Sverige som företagsland. Hela den svenska modellen har byggts på en näringslivsflora med några få storföretag, ofta med tusentals anställda.

– Inom de kulturella näringarna finns nu istället flera hundra tusen småföretag, berättar han. 98,5 % av dessa har färre än nio anställda och 81% har noll anställda. Vi är som alger, vi är små men finns överallt!

– Inom kulturen finns ofta små, sköra företag, säger Anna Hag, som arbetar med kulturella och kreativa näringar på näringsdepartementet. Plötsligt kan några av dem växa jättemycket. Frågan är hur de offentliga grundstrukturerna är byggda för den typen av verksamheter?

Anna Hag berättar att näringsde-

kurser om företagande så borde man på juridiska, ekonomiska och tekniska utbildningar ha obligatorisk kulturkunskap, tycker Martin Q Larsson.

– Vem är det egentligen som behöver utbildas, frågar Sven-Olof Bodenfors retoriskt. Efter fem års utbildning kräver samhället att kulturutövaren också ska bli företagare.

Han tycker att resten av samhället borde lära sig mera om kulturens möjligheter. När kulturen sträcker ut en hand måste det finnas någon som tar emot den.

– Det finns för dålig mottagarkapacitet i företag och offentlig förvaltning, säger Sven-Olof Bodenfors. Jag tycker inte att vi bara ska göra entreprenörer av kreatörer utan även lära blivande direktörer att använda kreatörer för att skapa mer och nya värden.

Martin Q Larsson hoppas att rådets arbete i förlängningen kan göra det lättare för tonsättare att få fler uppdragsgivare och att synas på fler ställen.

Elisabet Widlund, vd på Musiksverige, har också följt rådets arbete. Hon ser positivt på satsningen.

– Att rådet ligger direkt under närings- och kulturministrarna visar på en tydlig prioritering. Jag hoppas mycket på att rådet ska kunna öka kunskapen hos politikerna.

Elisabet Widlund pekar på att bristen på fakta gör musikbranschen svag gentemot beslutsfattarna.

– Det finns idag stora kunskapsluckor, det saknas statistik och rapporter. Till exempel finns inga siffror på musikexporten – vi vet inte ens hur mycket Sverige exporterar!

Hon jämför med turistnäringen, vars effekter på tillväxt och sysselsättning är ordentligt kartlagda.

– Deras företrädare kan säga: »Satsar ni x antal kronor på oss så får ni x tillbaka«. Sådana fakta har inte vi ännu. Vi skulle behöva mera underlag för att kunna argumentera med politikerna. Här tycker jag att både musikbranschen och det offentliga har ett ansvar, och Musiksverige jobbar för att vi snart ska ha statistik på plats. Rådet för kreativa och kulturella näringar kan vara ett utmärkt forum

för diskussioner om samarbete kring hur man tar fram fakta om alla de här branscherna.

Fokus på pengar

Resonemangen kring kulturella och kreativa näringar hamnar lätt i en krass diskussion om kronor och ören. Regeringens fokus ligger också främst på pengar; tanken är att kulturen ska öka tillväxten och jobben. Det tyngsta argumentet för satsningen är att de kulturella och kreativa näringarna nu är större än bilindustrin, i pengar räknat. Finns det en baksida med all denna fokusering på pengar?

– Allt entreprenörshyllande kan göra beslutsfattare blinda för den fria kulturen, tror Stefan Moberg. Samtidigt är detta ett gyllene tillfälle för oss

STEFAN MOBERG

kulturskapare att utbilda beslutsfattare och näringslivsfolk.

Elisabet Widlund betonar att kultur alltid kommer att behöva offentligt stöd.

– Men jag uppfattar inte heller att regeringens satsning är tänkt som en ersättning för det. Jag tror att både näringslivs- och kulturministern är medvetna om att offentliga medel behövs.

Kanske kan alltså kulturen och kapitalet samsas i framtiden? Sven-Olof Bodenfors ser det som ett stort steg framåt att politikerna har valt att uppmärksamma de kulturella och kreativa näringarna. Han har lagt märke till att området redan har blivit

mera synligt. När det nuförtiden talas om svensk export handlar det inte bara om industriprodukter, utan lika gärna om mode eller musik.

– Vi rör oss med behaglig hastighet i rätt riktning! ■

Fakta

HANDLINGSPLAN FÖR KULTURELLA OCH KREATIVA NÄRINGAR är ett samarbete mellan närings- och kulturdepartementet. Syftet är »att förbättra förutsättningarna för kulturskapare och entreprenörer inom kulturella och kreativa näringar och bidra till ökad samverkan med näringslivet«. 73 miljoner kronor är avsatta för en fyraårsperiod.

RÅDET FÖR KULTURELLA OCH KREATIVA NÄRINGAR ska hjälpa regeringen med denna handlingsplan. Rådet ska vara en resurs för regeringskansliet och för de myndigheter som ansvarar för handlingsplanens genomförande.

Ledamöter: Sven-Olof Bodenfors, ordförande (vd F&B Case AB mm), Anna Carrfors Bråkenhielm (vd Passion for Business), Stina Lindholm (formgivare), Bea Szenfeld (modeskapare), Birgitta Svendén (vd Kungliga Operan), David Eriksson (vd North Kingdom), Dominic Power (professor Uppsala universitet), Lotta Lekvall (vd Nätverkstan Göteborg), Mattias Wikner (Wikners i Persåsen), Martin Q Larsson (tonsättare och musiker), Rasoul Nejadmehr (dr i filosofi)

Nytt notationsprogram för enklare tonsättande.

Ett helt nytt datorprogram för notskrift, Scorecleaner, ger automatiskt användbar notskrift direkt från spel. Programmet fungerar så, att när man spelar på ett instrument anslutet till en dator, registreras de toner som spelas på datorns skärm. När användaren dubbelklickar gör programmet en tolkning av tonslingan och förvandlar den omedelbart till en användbar notbild, färdig att skrivas ut.

Den som använder programmet behöver alltså inte själv ställa in taktart, tonart eller rytm i förväg och inte heller spela in till metronom/click-track.

–Scorecleaner kräver inte någon inläring, utan går att använda direkt, säger Sven Ahlbäck, som är professor vid Kungliga Musikhögskolan och

har utvecklat programmet tillsammans med civilingenjör Sven Emtell.

Programmet har testkörts av tjugo personer – musiker, kompositörer och pedagoger.

–I synnerhet uppskattar de att det bara är att starta programmet och börja musicera, utan att tänka på musikens motsvarigheter till rättstavning och grammatik, säger Sven Ahlbäck.

–Jag tycker att det funkar jättebra, säger tonsättaren Karin Rehnqvist. Om man till exempel vill jobba utifrån improvisation är det bara att spela på och så får man ut en förståelig och användbar notbild som man sedan kan använda som skiss.

INGELA HOFSTEN

FOTO: MATTIAS AHLIN/SR

FOTO: MATTIAS AHLIN/SR

Ida Lundén och Andrea Tarrodi till P2

Ida Lundén och Andrea Tarrodi har valts ut till P2:s hustonsättare för perioden 2011/2012.

Vartannat år handplockar Sveriges Radio P2 några av de absolut främsta unga tonsättarna och musikerna för ett två

års engagemang och samarbete. Under perioden får de möjlighet att koncentrera sig på sitt skapande och under konstnärlig frihet fördjupa sitt musicerande tillsammans med P2:s musikproducenter.

Guldbagge till musiken!

I vårt filmmusikreportage i Tonsättaren 1. 2011 berättade vi att det ännu inte fanns någon Guldbagge i kategorin filmmusik. Som ett brev på posten fick vi strax efter utgivningen veta att det från och med nästa Guldbagge gala kommer att delas ut baggar i flera nya kategorier – för bästa musik,

bästa klippning, bästa kostym, bästa scenografi och bästa mask. Hurra!

musiksignerad

Erik Nordgren (bla *Törst*, *Sommaren med Monika*, *Sommarnattens leende*, *Det sjunde inseglet*, *Smulttronstället*), Erland von Koch (bla *Hamnstad*, *Fängelse*), Lars-Johan Werle (*Persona*, *Vargtimmen*) och Karl-Birger Blomdahl (*Gycklarnas afton*). Under Münchenåren samarbetade Bergman med den tyske filmkomponisten Rolf Wilhelm (*Ormens ägg*, *Ur marionetternas liv*). Härligt Bergman!

Ingmar Bergman flitig användare av ny musik

I samma filmmusikreportage funderade artikelförfattaren Göran Willis över Ingmar Bergmans inställning till filmmusik, vilket kunde ge läsaren intrycket att vår store demonregissör inte använde nyskriven musik i sina filmer. Detta fick passive FST-medlemmen (och tidigare bla orkesterchefen för Radiosymfonikerna i Stockholm samt Bayerska radions symfoniorkester i München) Trygve Nordwall att börja fiska i Bergmanträsket. Och det var inga dåliga fiskar han fick upp. Över tjugo av Bergmans filmer visar sig innehålla svensk original

Ny musik på webbradio

Soundofmusic, Sveriges enda nättidning för experimentell musik, sänder nu också webbradio. Där presenterar redaktionens medlemmar ny musik och mycket svenskt: jazz, pop, rock, electronica, noise, frijazz, nutida, folkrock, avant-pop

och minimalism, kort sagt blandad musik de på olika sätt blir berörda av. Varannan torsdag kl 21 sänds ett nytt program. Varje sändning ligger ute på webben för lyssning i tre månader.

www.soundofmusic.nu

Andra tongångar

Gränslöst skapande

NY MUSIK MÖTER:

KONST i ett interaktivt konstgalleri där Malmökonstnärinnan Elisabeth Wejsflog ställer ut målningar skapade till Reine Jönssons nyskrivna musik. Musiken framförs av Helsingborgs symfoniorkester, Malmö symfoniorkester samt kammarorkestern Musica Vitae och det virtuella konstbesöket gör du på www.tonsatt.nu/galleri

VIDEOKONST, installationer, house, ambient och mycket mera på Volt – festivalen för elektronisk musik, som i år gästas av dj Ben Klock, göteborgsbandet Little Dragon, dubstepartisten Mary Anne Hobbs och många fler. Uppsala konsert och kongress 11 juni. www.voltfestivalen.se

GLAS i *Fragile Fairytales* där cirkusartister, glasblåsare, prinsessor, Darth Vader och en och annan drake ger en kalejdoskopisk föreställning till nyskriven musik av Magnus Larsson. Kosta glasbruk 2-17 juli. www.cirkusglasriket.se

Lurarna mot omvärlden

VI LYSSNAR IN:

VILNIUS, där nutida musikfestivalen Druskomanija pågår mellan 18 maj och 2 juni. Medverkar från Sverige gör bland annat de elektroakustiska tonsättarna Jens Hedman, Lars Bröndum och ensemblen PhylnuQ (med Martin Q Larsson). www.druskomanija.lt

FOTO: JOHAN WESTIN

Lars Bröndum spelar nutida i Vilnius.

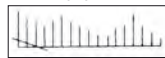
OJAI i Kalifornien, där det är dags för den årliga Ojai Music Festival 9-12 juni. Festivalen, som har 65 år på nacken, fokuserar på både samtida och dåtida klassiska tonsättare. www.ojaifestival.org

PAVIA i norra Italien, där highSCORE Contemporary Music Festival går av stapeln 6-18 juli. Festivalen erbjuder master classes, seminarier, workshops och konserter som äger rum på historiska platser i staden. www.highscorefestival.com

Ur partituret

eller

Vems trasiga kammar?

Tecknet betyder «Snabba toner med valfria notvärden»

URUPPFÖRANDET

Kjell Perder, *Alta trinita beata*, Gustaf Vasa kammarkör, Lars Fredén, dirigent, Gustaf Vasa kyrka, Stockholm, 8 juni

Alta trinita beata – de flesta tänker nog på 1400-talshymnen i Anders Öhrwalls arrangemang. Berätta om ditt verk.

– Verket beställdes av Gustaf Vasa kammarkör. Jag har diskret anknutit till den gamla hymnen i en mestadels polyfon, åttastämmig modal sats. När kören övergår till att sjunga homofont bygger jag en slags bitonala mixturer. Lite speciellt är att det i mitten av verket finns ett mer fritt, nästan improvisatoriskt parti. Melodierna, som dels bygger på den gamla hymnen, dels på signifikanta gestalter i den inledande satsen, sjungs då individuellt, så att ett myller av linjer rullar runt i kyrkan. Fyra solister ur kören får under denna processionsdel avteckna sig mer expressionistiskt mot den myllrande fonden.

Du skriver mycket vokalmusik...

– Det stämmer, dels a cappella-musik, men också musik för röster och orkester eller ensemble, på senare tid mycket musikdramatik. Jag har en klockarkärlek till poesi och vokalitet och sjunger själv i kör och ensemble. Jag är också väldigt inspirerad av den närhet till musiken som uppstår när interpreten använder sin egen kropp, andning och puls för att förverkliga de kompositoriska intentionerna. **När jag läste musikvetenskap i Uppsala gjorde du ett oförglömligt intryck, då du klev in på musikhistorielektionen klädd som Mozart. Är du fortfarande verksam som pedagog?**

– Ja faktiskt, igen! Jag hade en period när jag enbart komponerade, men kände mig märkligt isolerad och utanförstående. Även en tonsättare kan vilja ingå i ett sammanhang, där man får intressant feedback och träffar spännande musikmänniskor. Dessutom har jag märkt att det jag gör på Kungliga Musikhögskolan är väldigt uppskattat, så jag fortsätter gärna så länge det inte hindrar mitt konstnärliga arbete. I gynnsamma fall kan konstnärligt och pedagogiskt arbete vara korsbefruktande, har jag märkt!

TEXT: ANNA HEDELIUS

FOTO: SFORZANDO

Konsertkalendarium

MAJ

- 26 **Magnus Bunnskog**, *S:t Sebastians blick*, kammaropera, 14:00, Teater Giljotin, Stockholm. Öppen generalrepetition.
- 27 **Magnus Bunnskog**, *S:t Sebastians blick*, kammaropera, 19:00, Teater Giljotin, Stockholm. **Uruppförande**
- 27 **Vladimir Levitt**, *The Doll is Sad*, for children's string ensemble, Internationella barnmusikfestivalen, barnorkester Silverstråken, dir. Natalja Namitova, Estniska skolan, Stockholm. **Uruppförande** Åven 28 maj.
- 27 **Rolf Martinsson**, *A. S. in Memoriam*, Philharmonia Orchestra, dir. Stephen Cleobury, Canterbury Cathedral, UK (UK Premiere)
- 28 **Vladimir Levitt**, *3 Small Gavottes*, for children's string ensemble, Internationella barnmusikfestivalen, barnorkester Silverstråken, dir. Natalja Namitova, 14:00 Musikaliska. **Uruppförande**
- 28 **Benjamin Staern**, *Wave-Movements för kammarorkester*, Staatsorchester Rheinische Philharmonie, dir. Daniel Raiskin, 17:00 Görreshaus, Koblenz. **Uruppförande**
- 28 **Krister Hansén**, *Short Stories II - Dormant Mind för Kammarensemble - 2011*, Esbjerg Ensemble, Dir: Petter Sundqvist, Syddansk Musikkonservatorium Esbjerg. **Uruppförande**
- 28 **Fredrik Gran**, *Revolving Helices*, st Christophers Chamber Orchestra, 15:00 St. Mary's Church, Druskininkai, Litauen.
- 28 **Björn Sikström**, *Sprightly and lithe*, Esbjerg. **Uruppförande**
- 28 **Jim O'Leary**, *SJU*, Esbjerg. **Uruppförande**
- 28 **Anders Lind**, *Music for Chamberensemble and Conductor*, Esbjerg, Syddansk Musikkonservatorium.
- 28 **Rolf Martinsson**, *Juli*, Kammarmusikgrupp från Eksjö, Eksjö kyrka.
- 29 **Miklós Maros**, *Impressions 2 för piano och accordeon*, Duo Oneplusone: Anna Veismane, Timo Kinunen, Druskomania festival Litauen. **Uruppförande**
- 29 **Benjamin Staern**, *Wave-Movements för kammarorkester*, Staatsorchester Rheinische Philharmonie, dir. Daniel Raiskin, 17:00 Görreshaus, Koblenz.
- 29 **Vladimir Levitt**, *Walking to Circus, The Doll is Sad, Melancholic Melody, 3 Folkloric Episodes* for children's string ensemble, Internationella barnmusikfestivalen, barnorkester Silverstråken, dir. Natalja Namitova, 13:00 Stora Salen, Musikaliska. **Uruppförande**
- 29 **Magnus Bunnskog**, *S:t Sebastians blick*, kammaropera, 19:00, Teater Giljotin, Stockholm.
- 05 **Martin Q Larsson**, *Duella, Duo EN.D.E* (Katarina Widdell, blockflöjt och Patrik Karlsson, ärkeluta), kl. 12:00 Storkyrkosalen, Stockholm Early Music Festival.
- 05 **Johan-Magnus Sjöberg**, *Peace I leave with you*, Helgonakören, dir. Johan-Magnus Sjöberg, 14:00 Jaani kirkki, Tartu, Tallin.
- 06 **Johan-Magnus Sjöberg**, *Peace I leave with you*, Helgonakören, dir. Johan-Magnus Sjöberg, 13:00 Puha Vaimu kirku, Tallin, Estland.
- 08 **Kjell Perder**, *Alta trinita beata*, Gustaf Vasa Kammarkör, dir Lars Fredén, 20:00 Gustaf Vasa kyrka, Stockholm. **Uruppförande**
- 11 **Rolf Martinsson**, *Bassic Instinct for solo double bass*, Dan Styffe, International Society of Bassists Convention 2011, San Fransisco, US. **Uruppförande**
- 11 **Lennart Westman**, *Sekvens till den helige Ande*, mezzosopran, alt-, tenor- och barytonsaxofon, orgel, Axelina Lindholm (mezzo), Claes Brodda (saxofoner), Mathias Kjellgren (orgel), 15:00 Sofia kyrka, Stockholm. **Uruppförande**
- 12 **Lennart Westman**, *Sekvens till den helige Ande*, 20:00 Vadstena klosterkyrka, Vadstena.
- 15 **Lars Bröndum**, *Isotropy* (for saxofone quartet and electronics), Stockholms Saxofonkvartett, 19.30, Fylkingen. **Uruppförande**
- 16 **Lennart Westman**, *Sekvens till den helige Ande*, 20:00 Sankta Maria kyrka, Ystad.
- 17 **Håkan Larsson**, *Frostnattens barn*, Anatomiska teatern, Gustavianum, Uppsala. **Uruppförande**
- 17 **Lennart Westman**, *Sekvens till den helige Ande*, Kalmar domkyrka, Kalmar.
- 18 **Lennart Westman**, *Sekvens till den helige Ande*, Kristine kyrka, Jönköping.
- 19 **Albert Schnelzer**, *String Quartet No 2 - Emperor Akbar*, Aniarakvartetten, 14:00 Värmlands Museum, Karlstad.
- 22 **Klas Torstensson**, *Violin Concerto*, Angel Gimeno - vl, Nieuw Ensemble, dir. Ed Spanjaard, 20:15, Muziekgebouw aan't IJ, Amsterdam, Nederländerna
- 24 **Tobias Broström**, *Transit Underground*, BBC Scottish Symphony Orchestra, cond. Andrew Manze, City Halls, Glasgow. UK premiere
- 24 **Anders Emilsson**, *Tre sista sånger* (Dan Andersson), Jeanette Bjurling, Musik i Ladans-ensemblen, dir. Anders Emilsson. 12:00 Näs kyrka.
- 30 **Tommie Haglund**, *Sjärens Helgedom*, Nikloaikören, Halmstad, dir. Ulric Andersson, 15:00 Notre Dame, Paris. **Uruppförande**
- 30 **Tommie Haglund**, *Sjärens Helgedom*, Svenska Kyrkan, Paris.
- 30 **Tommie Haglund**, *Sekunder av evighet*, orgel, Ulric Andersson, 15:00 Notre Dame, Paris.

JUNI

- 01 **Sergei Dmitriev Viluman**, »CornDoRF« för French Horn and Tape, Sören Hermansson, Rachmaninovhallen, Tjajkovskij Konservatoriet i Moskva, Ryssland.
- 02 **Jens Hedman**, *The Beast with Two Heads*, EAM 8 kanaler, Druskomania festival, Vilnius, Litauen.
- 02 **Lars Bröndum**, *Convolved spheres*, Druskomanija festival, Vilnius. **Uruppförande**
- 02 **Johan-Magnus Sjöberg**, *Peace I leave with you*, Helgonakören, dir. Johan-Magnus Sjöberg, 18:00 S:t Mikael, Tallin, Estland. **Uruppförande**
- 03 **Johan-Magnus Sjöberg**, *Peace I leave with you*, Helgonakören, dir. Johan-Magnus Sjöberg, Domkyrkan, Haapsalu, Estland.

JULI

- 02 **Tommie Haglund**, *Sjärens Helgedom*, Reims Katedral
- 02 **Tommie Haglund**, *Sekunder av evighet*, Reims Katedral
- 02 **Mikael Forsman**, *Ett ögonblick*, Maria Sjöstedt violin och Lars Sjöstedt cembalo, Dorotea kyrka. **Uruppförande**
- 05 **Lennart Westman**, *Sekvens till den helige Ande*, Gustaf Adolfskyrkan, Helsingborg.

INSTRUMENTET

TEXT • Anna Hedelius & Johan Magnusson FOTO • Dave Fayram

Musikalisk högspänning. Teslaspolen är en lika härlig som farlig uppfinning.

NIKOLA TESLA (1856-1943) var en uppfinningsrik elektroingenjör som vigde sitt liv åt elektromagnetism och var en av växelströmsteknikens främsta pionjärer. Sina uppfinningar presenterade han gärna med artistisk finess. En favorit var förstås den spektakulära teslaspolen, en luftlindad resonant transformator som genererar spänningar på tiotusentals volt och alstrar meterlånga elektriska blixtrar.

Men en teslaspole har inte bara visuella förtjänster. Genom att modulera frekvensen på de elektriska urladdningar som skapas går det också att framkalla olika toner. ArcAttack heter den amerikanska performancegrupp som framgångsrikt har utvecklat den sjungande teslaspolen (Singing Tesla Coil) och sedan 2006 använt den i sina uppseendeväckande shower. Det maskinmässigt syntliknande ljudet är öronbedövande och upplevelsen både bisarr och härresande om man får tro vittnesmålen på youtube.

Många är hobbyentusiasterna inom elektronik som utbyter tips om hur man bygger teslaspoler, bland annat med hjälp av ölflaskor (som kondensator) och en transformator från en gammal mikrovägsgugn. Lika många är varningarna för att inte ge sig in på något

”En titt i din gamla fysikbok rekommenderas...”

byggande för den som inte har riktig ordning på det där med volten och amperen. En titt i din gamla fysikbok rekommenderas alltså innan du ger dig in i Teslas fantastiska värld. ■

Grahn, Victor Varela, Ylva Q Arkvik.

Dessutom sänds nyinspelade intervjuer med några av de medverkande tonsättarna.

Häll utkik efter dessa program, varje fredag på: www.composersradio.se eller www.fst.se

Albert Schneider, Anders Hillborg, Anders Hultqvist, Anna Eriksson, Cecilia Franke, Eberhard Eyser, Eva Sildén, Folke Rabe, Inger Wikström, Jonas Forssell, Jörgen Dafgård, Kerstin Jeppsson, Kristina Forsman, Leilei Tian, Leo Nilsson, Oleg Gotskosik, Olof Franzén, Paula af Malmberg Ward, Pavol Simai, Sergej Dmitriev Viluman, Sven-David Sandström, Ulf

Composer's Radio sänder ny musik av svenska tonsättare, huvudsakligen komponerad de senaste tio åren. Producent för programmen är Paulina Sundin och programvärd är Jamie Fawcus. Ett nytt program varvas med reprisar och läggs ut på FST:s webbsida varje fredag.

Under maj och juni månad kommer musik av bland andra följande tonsättare att spelas:

composer's radio

Leilei Tian
spelas i
Composer's
Radio.

FOTO: PRIVAT